

Piotr Bojarski

Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3166-0752>

Emilia Figura-Osełkowska

Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8926-6803>

Sprawozdanie z konferencji naukowej „*No i pojechaliliśmy...* Czyli opowieści o czerwonych dachach Prus Wschodnich”

29 listopada 2021 r. w siedzibie Archiwum Państwowego w Olsztynie odbyła się konferencja naukowa zatytułowana „*No i pojechaliliśmy... Czyli opowieści o czerwonych dachach Prus Wschodnich*”. Sesja stanowiła jednocześnie okazję do podsumowania projektu zatytułowanego Archiwum Historii Audiowizualnej Warmii i Mazur (AHAWiM). Jego realizacja nie byłaby możliwa bez współpracy partnerów – olsztyńskiego Archiwum Państwowego, Fundacji MazuryMedia oraz Telewizji Kopernik.

Konferencję otworzył dyrektor Archiwum Państwowego prof. dr hab. Norbert Kasperek. Moderatorem obrad był Paweł Amulewicz, dziennikarz Telewizji Kopernik, zaangażowany w tworzenie Archiwum Historii Audiowizualnej Warmii i Mazur.

W pierwszej części obrad skoncentrowano się na podsumowaniu projektu AHAWiM, którego dokonały jego twórczynie – Ewelina Gołębiowska i Anna Maciąg-Lipińska oraz Marek Jarmołowicz, redaktor naczelny TV Kopernik. Duże zainteresowanie zgromadzonych wywołał film pt. *Pamięć ocalona*, przybliżający kulisy realizacji przedsięwzięcia. Efektem projektu jest strona internetowa zawierająca fragmenty nagrań oraz biogramy świadków historii, a także pracownia multimedialna powstała w Archiwum Państwowym w Olsztynie, gdzie można zapoznać się z całym materiałem zgromadzonym w AHAWiM.

Druga część konferencji dotyczyła rozwoju historii mówionej i szeroko rozumianej archiwistyki społecznej. Podsumowanie wymienionych paneli stanowiła dyskusja z udziałem ekspertów: prof. dr hab. Roberta Traby z Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, prof. dr hab. Norberta Kasparka, dyrektora Archiwum Państwowego w Olsztynie, Anny Maciąg-Lipińskiej (AHAWiM) i dr. Dominika Czapigo, reprezentującego Ośrodek KARTA w Warszawie. Wśród poruszonych tematów znalazły się m.in. źródła *oral history*, jej rozwój, porównanie relacji ustnych z memuarystyką oraz

pamięć indywidualna, przedstawiająca ważne wydarzenia np. z historii politycznej na tle osobistych doświadczeń, przeżyć i refleksji.

Finalny etap konferencji dotyczył upowszechniania historii mówionej oraz różnych projektów realizowanych w tej dziedzinie w ostatnich latach. Panel otworzyło wystąpienie dr. Jakuba Gałęziowskiego z Uniwersytetu Warszawskiego, który przedstawił realia pozyskiwania wspomnień w dobie pandemii wirusa SARS-CoV-2. Zwracał uwagę na znaczące utrudnienia w nawiązaniu relacji z rozmówcami, a także na problematykę wykluczenia cyfrowego seniorów.

Dzięki kolejnemu referatowi, wygłoszonemu przez dr Kingę Raińską, wicedyrektor Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, zebrani mogli zapoznać się z kulisami realizacji projektu pt. „Polacy z Kresów Wschodnich na Warmii i Mazurach”. Przedsięwzięcie to polegało na pozyskiwaniu od Kresowiaków wspomnień, zdjęć i innych pamiątek materialnych, które wzbogaciły zbiory muzeum i umożliwiły przygotowanie wystawy pod tym samym tytułem. Materiały pozyskane w czasie tej inicjatywy są nadal dostępne na specjalnie utworzonej stronie internetowej.

Problematyka wspomnień Polaków na Wschodzie została poruszona przez kolejnego prelegenta, dr. D. Czapigo, który zaprezentował nową odsłonę strony internetowej pt. „Polacy na Wschodzie – historie mówione”. W powstałej bazie zgromadzono ponad 1000 relacji Polaków zamieszkujących nie tylko ziemie wschodnie II Rzeczypospolitej, ale także tereny pozostałe poza granicami Polski po traktacie ryskim oraz Syberię i Kazachstan. Uzupełnienie wspomnień stanowi zbiór ponad 4000 skanów zdjęć, dokumentów i korespondencji. Poruszanie się po stronie ułatwia intuicyjna wyszukiwarka nazwisk i miejscowości. Za niewątpliwą atut stworzonej bazy uznać należy fakt, że uczestnicy projektu odwiedzali zarówno duże ośrodki kresowe, jak Wilno i Lwów, jak i małe miasteczka, wsie oraz dawne zaścianki. Równoległe do strony internetowej powstaje książka podsumowująca omawiany projekt.

Malwina Marciniszyn, doktorantka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, opowiadała o skutkach traumy nabytej w dzieciństwie, rzutującej na całe dorosłe życie osób poszkodowanych. Nie ulega wątpliwości, że doświadczenia wojny, zesłania czy robót przymusowych dominowały w relacjach świadków historii. W dużej mierze były one wydarzeniami przytłaczającymi, jednak z perspektywy minionych lat te trudne wspomnienia zostały wplecione w powojenną codzienność, tworząc z czasem zawiłe historie rodzinne.

Sesję zamknął referat Moniki Wysockiej-Kawy, społeczniczki prowadzącej Fundację Szalony Krasnolud, która zapoznała uczestników spotkania z publikacją dotyczącą sagi swojej rodziny. Praca pt. *Olsztyński tryptyk* opowiada o wojennych losach rodzin Wysockich, Barzdów i Kozłów, które splatają się w dwóch miejscach – na Ziemi Wileńskiej i w Olsztynie. Książka autorstwa Szymona Kawy i Moniki Wysockiej-Kawy została

---

wydana przez Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego w ramach programu „Mozaika Kultur”.

Wysoka frekwencja i aktywny udział w obradach gości zgromadzonych stacjonarnie na sali wskazywała na duże zainteresowanie prezentowaną tematyką i zapotrzebowanie na tego typu spotkania.